

ARAB DAVLATLARIDA TA'LIM TIZIMI

Valimuxamedova Muqaddas

Alisher Navoiy nomidagi

Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Yaqin Sharqda BAAning ta'lim tizimi halqaro dunyo hamjamiyati tomonidan tan olingan eng zamonaviy va samarali tizim sifatida mamlakatning faxri hisoblanadi. Bu tizimda mamlakat nufuz va talabgorlik darajasida dunyo reytingida yetakchilardan hisoblanadi. Maqolada BAA dan tashqari qator arab mamlakatlari ta'lim tizimi muhokama etiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim, arab davlatlari, imkoniyat, strategiya, moliya, metod.

KIRISH

Mamlakatimizda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, yoshlarni jahon andozalari darajasida zamonaviy bilim va kasb-hunar egallashi, kadrlar tayyorlash sifatini ilg'or xalqaro standartlar asosida takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu jabhadagi ezgu sa'yi harakatlar bugun ham izchil, shiddatli davr talabiga hamohang tarzda davom ettirilmoqda. Ta'lim tizimini yanada isloh qilish, amalga oshirilayotgan islohotlarni izchillik bilan davom ettirish orqali tizimning samaradorligini yanada oshirish bugungi kundagi dolzarb masalalardan birihisoblanadi.

“Biz professional ta'lim tizimini ilg'or xalqaro standartlar asosida takomillashtirish, shuningdek, yuqori malakali mutaxassislarni zamon talablaridan kelib chiqib, iqtisodiyotimiz ehtiyojlari uchun IT va muhandislik yo'nalishlariga ixtisoslashtirishni ustuvor vazifa sifatida belgiladik. Masalan, Birlashgan Arab Amirliklari hukumati bilan birgalikda amalga oshirilayotgan “Bir million dasturchi” loyihasi ushbu yo'nalishdagi amaliy harakatlarimiz namunasi. Maqsadimiz – iqtisodiyotimizning “drayver” tarmoqlarini yetuk va malakali mutaxassislar bilan to'liq ta'minlashdan iborat.

Birlashgan Arab Amirliklarida ta'lim davlatning rivojlantirish siyosatining ajralmas qismi hisoblanadi. Davlat tashkil etilgandan buyon mamlakatda milliy ta'lim masalalari eng ustuvor maqomga ega. Davlat budjeti xarajatlari jihatidan ta'lim harbiy-sanoat kompleksidan keyingi ikkinchi o'rinda turadi. Amaldagi qonunchilik har bir fuqaroning o'rta ta'lim olishini ta'minlash majburiyatini nazarda tutadi. BAA ta'lim tizimi ko'pgina yevropa mamlakatlari qatori tizimlashgan va bir necha bosqichlarni o'zi ichiga oladi. O'rta ta'lim majburiy ta'lim sifatida o'qitiladi va qonuniy tarzda asoslangan bo'lib, 12 yil davom etadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Birlashgan Arab Amirliklari majburiy talim tizimi bir nechta bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- *Maktabgacha ta'lim muassasasi;
- *Boshlang'ich maktab;
- *Tayyorlov maktabi;
- *O'rta yoki bitiruv maktabi;
- *Professional- texnik o'quv yurtlari;
- *Oliy o'quv yurtlar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Boshlang'ich ta'limdan so'ng bitiruvchilar oliy yoki o'rta ta'limni ixtiyoriy tanlashlari mumkin. Ushbu maqsadlar uchun maxsus maktab va universitetlar mavjud. Malaka oshirish yoki qo'shimcha ta'lim olishni xohlovchi fuqarolar maxsus o'quv markazlarida o'qitiladi. Ta'kidlash joizki, mamlakat fuqarolari uchun boshlang'ich, kasbiy va oliy ta'limning barcha turlari bepul. Birlashgan Arab Amirliklari ta'lim tizimi endigina shakllanayotganiga qaramasdan so'nggi yillarda ijobiy suratda jadal rivojlanmokda.

Bugungi kunda Amirlik mintaqada oliy o'quv yurtlariga o'qishga kirayotgan bitiruvchilar borasida eng yuqori ko'rsatkichlar ulushini egallamoqda. Mamlakat xukumati yaxshi ta'limni professional va barcha sohalarda yetuk, raqobatbardosh mutaxassislarni tarbiyalashga alohida e'tibor qaratib keladi. Shuningdek, BAA hududida joylashgan xalqaro oliy ta'lim muassasalariga ham alohida e'tibor qaratiladi. Dubay va Abu Dabi universitetlari o'zlarining yuksak me'yorlar va ulkan salohiyati bilan tanilib ulgurgan univeritetlardan hisoblanadi. Mamlakat ta'lim tizimi sohadagi istiqbolli tadqiqotlarni moliyaviy bazasini shakllantirish va rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Ular orasida texnik fanlar va korporativ boshkaruv, farmakalogiya va tibbiyot sohalari bor.

BAA universitetlarida eng mashhur yo'nalish va fakultetlar quyidagilar:

- *Bank ishi;
- *Arxitektura;
- *Turizm;
- *Neft qazib olish;
- *Iqtisodiyot;
- *Biznes;
- *Medejment;
- *Marketing;
- *Informatsion texnologiyalar va hakazo.

Bundan tashqari, ushbu oliy o'quv yurtlarining diplomlari butun dunyo bo'yicha qabul qilinadigan standartlar darajasini olgan. Birlashgan Arab Amirliklari Osiyo mamlakatlari orasida sivilizatsiyalashgan, dunyoning ilg'or tajribalarini o'zlashtirayotgan davlat bo'lib kelmoqda. Hozirgi kunda mamlakat aholisining bilim darajasi rivojlangan mamlakatlardan kam emas. Xukumat mamlakat axolisining keng miqyosli ta'lim olishi bilan birga o'z madaniy qadriyatlarini asrab-avaylashini ta'minlash uchun ko'plab yirik loyihalarni amalga oshirib kelmoqda.

Arab mamlakatlari orasida Saudiya Arabistoni ta'lim tizimi alohida ahamiyatga ega. O'zbekiston tomonidan ushbu mamlakat bilan ta'lim tizimidagi aloqalar yo'lga qo'yilgan. Jumladan 2022-yilda O'zbekiston Respublikasining Jidda shahridagi Bosh konsulxonasi vakillari Jidda shahridagi Podshoh Abdulaziz nomidagi universitet rektori Abdurrahmon bin Ubayd al-Yubi bilan uchrashdi. Suhbat chog'ida Saudiya tomoniga O'zbekistonda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, ta'lim tizimini takomillashtirish, professor-o'qituvchilarga munosib sharoitlar yaratish borasida olib borilayotgan izchil ishlar haqidagi ma'lumotlar taqdim etildi.

Uchrashuv doirasida Saudiya tomoniga O'zbekiston oliy ta'lim muassasalari, xususan Toshkent Davlat sharqshunoslik universiteti bilan Podshoh Abdulaziz nomidagi universitet o'rtasida o'zaro hamkorlik aloqalarini o'rnatish, o'qituvchi va talabalar almashuvini yo'lga qo'yish taklif etildi. Bunga javoban rektor A.al-Yubi turli sohalarda mamlakatimiz oliygohlari bilan hamkorlik o'rnatishga qiziqish bildirdi.

Muloqot yakunida Toshkent Davlat sharqshunoslik universiteti va Podshoh Abdulaziz nomidagi universitet o'rtasida o'zaro hamkorlik yo'nalishlarini muhokama etish maqsadida ikki oliy ta'lim muassasalarining mas'ullari o'rtasida onlayn uchrashuvlar tashkil etishga kelishib olindi.

Saudiya Arabistonga chetdan o'qish uchun borganlarga birinchi navbatda ingliz tilini bilgani muhimroq. Sababi ko'pincha ularni ishga yollash vaqtida, ayniqsa oliy ma'lumotli insonlar chaqirilayotganida ularning ingliz tilisiga e'tibor beriladi. Qolaversa, arab tilini bilgani ham foydadan xoli emas, bu ular uchun ijobiy natija olishida ko'mak beradi.

Saudiya Arabistonida o'qishning salbiy ko'ringan bir jihati bor. Bilamiz, u yerdagilar hanbaliya mazhabiga amal qiladi. Saudiya Arabistoniga borganlar bu mazhabni yanayam chuqurroq va yaxshiroq o'rganishadi, yurtiga qaytganda esa shundan kelib chiqib, boshqalarga o'rgatishni, fatvo berishni boshlaydi. Aslida esa hanbaliya mazhabi ulamolari nazdida bu noto'g'ri hisoblanadi.

Yoki u yerdagi aqidaviy qarashlar bizning yurtimizdagidan farq qilishi ham mumkin. Bu ham muammoli nuqta sifatida ko'rilishi mumkin.

Ijobiy nuqtalarni ko'radigan bo'lsak, u yerga o'qish uchun borganlar payg'ambarimiz Muhammad sollallohu alayhi vasallam yashagan shaharda bo'lish

imkoniyatiga ega bo'ladi. Masjidi Nabaviyda namoz o'qiydi, istagan vaqtida Umra ziyoratini ham o'taydi, yaxshi ibodatlar qiladi, ko'plab olimlar bilan tanishadi.

Qolaversa, Saudiya Arabistoni universitetlarida, ayniqsa, Madina Islom universitetida hanafiylik mazhabi o'rgatiladi. Ya'ni universitetning asosiy kursi sifatida emas, qo'shimcha to'garaklarda o'rgatiladi.

Tolibi ilm ahli uchun barcha sharoitlar yaratilgan, buning uchun katta-katta olimlar ham jalb qilingan. Ya'ni o'qish vaqtida hanbaliylik, o'qishdan tashqarida hanafiylik mazhablarini o'rganishlari mumkin. Bu esa ularning ham ilmi yanada kengayishiga xizmat qiladi.

U yerda tahsil olishning yana bir ijobiy tomoni – Saudiya Arabistonining diplomlari O'zbekistonga ham o'tadi. O'qishni tamomlagach, vatandoshlar yana yurtiga qaytib, magistratura yoki doktoranturani ham davom ettirishlari mumkin.

XULOSA VA MUNOZARA

Bugungi kunda arab mamlakatlari nafaqat diniy ta'lim, balki duynoviy ta'lim berishda ham yuqori o'rinlarda qayd etilmoqda. Ta'kidlash lozimki, bu darajaga erishishda davlatning qo'llab-quvvatlashi, yuqori darajali infrastruktura hamda izchil yangiliklar sabab bo'ldi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ta'limning xalqaro standart tasnifi (ISCED-2011)
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining sayti
3. www.ziyonet.uz
4. Natlib.uz